

• Uvod • Hipnotici • Psihostimulansi • Up-down zavisnost • Radna sposobnost

Uvod

Još jedna iz serije sasvim neprikladnih terminoloških oznaka kojom se, valjda, željela obuhvatiti zavisnost od psihoaktivnih supstanci, koje se nalaze u medicinskoj upotrebi (a ne zavisnost od posebne farmakotehničke forme, tableta).

Kao i u svim „bolestima zavisnosti“ i ovde se ispod terminoloških kriju brojne stručne neusaglašenosti iz kojih rezultiraju najrazličitiji i stručni stavovi praktičara, ali i teško shvatljive odluke u strategijskim pitanjima medicinske upotrebe, rukovanja i prometa psihotropnim medikamentima.

Najčešća je zavisnost od anksiolitika, tranquilizera odnosno ataraktika, ali se njena rasprostranjenost teško može pouzdano procijeniti budući da se u praksi brkaju dva fenomena - tolerancija i adicija koji nipošto nisu sinonimi! Nema sumnje da ima osoba koje „hemijskim putem“, tj. upotrebom psihotropnih lijekova „podešavaju“ svoj nivo aktivacije i postižu sedaciju, anksiolizu i ataraksiju. Takođe, nema sumnje da mogu uspostaviti i određena stanja adicije. Pravih zavisnika je relativno malo. Naprotiv, mnogo su češći „zavisnici“ na osnovu nekorektne dijagnoze. Radi se, zapravo, o tome da svaki anksiozan pacijent uspostavlja „zavisnost“ od (dobrog) anksiolitika, a trajanje te „zavisnosti“ se produžava sve dok se pacijent ne oslobodi uzroka, dok se, dakle, ne postigne terapijski efekat na etiološkom nivou.

Proglasiti „zavisnim“ pacijenta koji uzima (ili zbog tolerancije, čak, povećava) pojedinačne i dnevne doze anksiolitika, a koji se pritom ne liječi etiološki isto je kao kada bismo proglasili neku drugu osobu „zavisnom od analgetika“, a da nismo utvrdili i ne liječimo uzrok njene, npr. glavobolje.

Jedna od primarnih, suštinskih i autentičnih ljudskih potreba je traganje za srećom i spokojstvom. Psihoaktivna sredstva koja smanjuju nemir i tjeskobu (anksiolitici), „smiruju“ i „uspokojavaju“ (tranquilizeri, ataraktici) su jedan od načina da čovek ublaži teška i tjeskobna doživljavanja lične nesreće, nezadovoljstva, nemira, nespokojstva.

Hipnotici

Zavisnost od hipnotika je suprotno predrasudama rijeda. Kao i u prethodnoj, i u ovoj zavisnosti treba procijeniti, prije svega, kvalitet etiološke dijagnostike i etiološke terapije nesanice koja je, praktično, uvijek simptom a ne stanje sui generis.

Psihostimulansi

Prema statističkim pokazateljima o potrošnji ove kategorije medikamenata, mogla bi uskoro postati značajan problem, ali ova statistička istina i svakako značajan „prodrom“ nije, u nas, na žalost istražena.

Up-Down zavisnost („gore-dole“)

je u našoj sredini beznačajna, ali bi se mogla očekivati s obzirom na njen civilizacijski i kulturološki osnov po kome je u nekim sredinama (npr. SAD) vrlo rasprostranjena. Radi se o kontinuiranoj upotrebi rastućih doza psihostimulansa (ujutro) i hipnotika (noću) čime se čitav režim i ritam budno stanje, spavanje određuje hemijskim putem. Ovoj vrsti zavisnosti inkliniraju naročito mlađi, ambiciozne osobe (često studenti) ili osobe koje imaju potrebu da „produže dan“ u različite svrhe i ciljeve.